

VIDICI

NAŠA VELIKA POTREBA I ZADATAK (Novi priručnik: Katekizam + Molitvenik) (Format c. 12—8 cm; str. 140)

Istina, mi imamo više vrijednih molitvenika, kao i više dobrih katekizama. Svakako trebamo biti zahvalni našim revnim i požrtvovnim, kako dijecezanskim tako i redovničkim, svećenicima, koji su svoju, vrlo dobru teološku, pastoralnu i asketsku spremu i marljivost upotrijebili i žrtvovali, da imamo tako dobra, potrebna i korisna pomagala za vjerski život naših vjernika. Zato im bez sumnje treba izraziti svako poštovanje, zahvalnost i priznanje. Njihovi katekizmi i molitvenici su potrebni i korisni, koliko sada toliko i u budućnosti. Oni su davali i daju dragocjenu pomoć našoj djeci i našim vjericama, pa s Božjom pomoću, oni će i dalje vršiti tu korisnu funkciju.

No, ako se upitamo, da li dotični priručnici zadovoljavaju potpunost sve naše konkretne vjersko-psihološke potrebe, morali bi odgovoriti — ako otvoreno, iskreno i svestrano gledamo u život — da ne zadovoljavaju posve i u svakom pogledu.

Ali da ne bi možda neka poštovana i vrijedna braća svećenici ovu tvrdnju krivo shvatili, nužno je stvar detaljnije analizirati i obrazložiti. Zato je potrebna s njihove strane dobrohotnost, pažnja i strpljenje.

Bez sumnje ovdje bi vrlo dobro došla jedna opća, detaljna i temeljita anketa; no u sadašnjim okolnostima ona braća svećenici, koja su bila dulje u pastvi i u jednom iskrenom, dubljem i studioznom doticaju sa vjericama, mogu i bez ankete stvoriti prilično točan sud o ovom pitanju.

Da ne bi dugo, per longum et latum, stvar teoretski i dijalektički rastezali, problem uputimo na tračnice konkretnih pitanja:

1. Koliko se naših vjernika — osim vjeronaučne djece — služi našim katekizmima i molitvenicima u svojem praktičnom životu? Da li 10%? Otvorimo oči, budimo iskreni, zar nije bliže 5%! Govorimo o većini naših župa, a ne o manjem, ograničenom broju. U većini župa 2,3 najviše 5%.

2. Ovo pitanje izvire iz prvoga: zašto je u ovoj stvari tako malen broj vjernika, koji se služe ovim tako reći nužnim, a svakako korisnim, pomagalicama za svoj vjerski život?

Ima više razloga: Ne možemo sve izbrojati, no svakako jedan od njih je naša krivnja, propust i neangažiranje.

Ali jedan od glavnih, možda najglavnijih, jest pomanjkanje jednog općeg psihološki prikladnog i praktičnog; jasnog i zornog; pristupačnog i zanimljivog, KRATKOG priručnika (naglašujemo »kratkog«) ali ne »prekratkog«.

3. Tim smo došli do trećeg pitanja: Ako je tako, kakav bi onda trebao biti taj novi, opće prihvatljivi priručnik?

Ovo je potrebno detaljnije obrazložiti.

Novi bi priručnik morao zadovoljavati s formalne i sa sadržajne strane. Naime, većina sadašnjih naših katekizama i molitvenika ili su preveliki i preopširni, ili maleni i nedostatni.

(NB. Opet naglašujemo: ne govorimo o jednom manjem postotku vjernika koji je religiozno jače nastrojen, a pogotovo ne o vjeronaučnoj djeci. Govorimo o većini običnih vjernika, s posebnim obzirom na mladiće i mlade ljude, za kršćanski svijet, koji sudjeluje u današnjem industrijaliziranom naporu života).

Današnji gro kršćanskog svijeta liberalnijeg je shvaćanja, kritički raspoložen, prezaposlen, nervno napet, prezasićen brigama, utiscima i senzacijama, pa mu je vrlo često sama pomisao »katekizam«, ili »molitvenik« teška i vezana za neko razvodnjeno i sentimentalno pobožnjaštvo, koje još, istina, odgovara manjem broju ženskoga svijeta, po kojem starcu, vrlo rijetko mladiću i djeci, ali nikako starijim, pogotovo školovanim mladićima i ljudima. Ta psihoza je dobrim dijelom posljedica stare i nove antikršćanske aktivnosti.

Psiha je današnjeg čovjeka takva, da on ne voli duge apstraktne formulacije. On traži sve konkretnije, kraće, jasnije, bliže, praktičnije, zornije i zanimljivije, tako reći na dohvata ruke.

On u većini, ne samo da ne voli suhu dedukciju, njemu ne miriše ni preduga indukcija. Današnji je čovjek djelomično nervno-duševni invalid.

Ako je sve tako, a izgleda, da je tako, onda postavljamo posve konkretno pitanje:

Kakav bi trebao biti taj novi priručnik s formalne, a kakav sa sadržajne strane, da zadovolji većinu vjernika?

A) S formalne strane:

Trebao bi biti tolike veličine uglavnom malen, da se može komotno metnuti u novčanik, a opet da ne bude ni novčanik nabreknut, pogotovo ne džep. Po prilici format, kako je na početku stavljen 12—8 cm, sličan molitveniku »Oče naš«, koji je priredio svećenik Msgr. Milanović u Pazinu 1951. g. (V izdanje) — samo po prilici dvaput deblji, eventualno nešto i više. Da sadrži oko 60—75 str. katekizma, a isto toliko stranica materiju molitvenika. Glavnije stvari i definicije istaći jače, integralne komponente slabije. Umetnuti više dobrih i živih slika i ilustracija kao pobudu i hranu za maštu i osjećaje. K tomu eventualno još nekoliko crteža i vinjeta kao estetski ukras.

Slike bi mogle biti onakve kao u knjižici »Sveta Misa« koju je izdao Biskup Ordinarijar Đakovo 1962. god. npr. str. 9. za prikazanje »Primi sveti Oče« i str. 24 za podizanje: svećenik diže svetu hostiju (bolje bi bilo kalež), Isus na križu i sl.

B) Kakav bi trebao biti sa sadržajne strane: kakve bi adaptacije, izmjene, nadopune trebalo provesti?

a) Katekizamski dio:

On bi kao i do sada trebao sadržavati u glavnom najvažnije istine, zapovijedi i sakramente svete vjere, samo skraćeno, jasnije, konkretnije i pobudnije. U tom svemu malo više i opširnije, ali praktičnije i ad captum vjernika više prilagođeno: glavne istine, posebice Tajnu presv. Trojstva, kratki život Isusov, čudesa Isusova

kao dokaz njegova božanstva uz kratke citate lumena znanosti, nauke i umjetnosti, kao npr. Patera, Boškovića, Volte, Carrela, Michelangela, Meštrovića, Mozarta i još kojeg novijeg, bilo na kraju otsjeka, bilo na dnu stranice Kratki dokaz božanstva Crkve i njezina konstitucija, zadaća i blagotvornost, uz nekoliko citata velikih ljudi i povjesničara svjetskog renomea. Jasno i kratko tumačenje o liturgiji; posebno i malo više o sv. Misi, potom o potrebi i korisnosti sv. ispovijedi i sv. pričesti, njihovi plodovi. Više o sv. Krštenju i sv. Ženidbi. I još neke najpotrebnije stvari.

Koje bi adaptacije, izmjene, nadopune eventualno trebalo provesti?

Definicije bi barem neke trebale biti razumljivije, srcu bliže, konkretnije, po mogućnosti barem djelomično svetopisamske, tj. takve, koje se mogu lakše zapamtiti i koje pobudnije i efektnije djeluju. Za praktični život vjernika bolje su definicije tako reći parcijalne (koje se manjim slovima mogu i kompletirati), a lakše i zapamtivljive, nego apstraktno-spekulativno kompletne a duge, teške, zaboravljive: za većinu vjernika, donekle kao »u oblaku«, istina svijetlom, ali i maglovitom. Ne smijemo svoje filozofsko-teološko znanje projicirati na masu. To bi bilo psihološki i pastoralno promašeno. Dapače ni velika većina školovanih vjernika nije dostigla »supersoničnu« brzinu našeg zaključivanja ni »beztežišno« stanje naše apstrakcije u filozofsko-teološkim pitanjima, koja su djelomično i onako teška, a djelomično spadaju u sferu misterija. To nije nikakva uobraženost. Ta mi se uvijek krećemo u toj atmosferi, a većina je vjernika pretežno okupirana drugim brigama.

Evo nekoliko primjera i varijanti, kako bi se mogla, a vjerojatno i trebala provoditi adaptacija i izmjene:

1. Definicija Boga: dosadašnja: »..... Bog je stvoritelj i gospodar neba i zemlje, od koga nam je sve (svako) dobro.....«

Izmjenjeno: Bog je naš Stvoritelj — Gospodar i predobri nebeski Otac! Sam je Spasitelj definirao Boga »zna vaš nebeski Otac, da vam sve to treba...« i »... Oče naš koji jesi na nebesima...«

Zar nije ovako izmjenjena definicija lakša, bliža, srcu draža, praktično vjerski efektnija: više nuka na poštivanje i ljubav prema Bogu!

2. Definicija sakramenta: Dosadašnja: Sakramenat je vidljivi (osjetni) znak nevidljive milosti Božje ustanovljen od Isusa Krista (za naše spasenje).

Zar nije apstraktna i zaboravljiva?! Izmjena: Sakramenat je trajna Isusova snaga našim dušama za sreću i vječni život predložena osjetnim znacima.

Istina, ova izmjenjena definicija nije striktno »reciproca«, tj. kako kažu filozofi: »non convenit omni et soli (sacramento), ali je lakša i efektnija. U ostalom viribus unitis tražimo bolju.

Psihološki efektnija definicija krštenja: Krštenje je duhovni preporod Isusovom milosti, po kojoj postajemo djeca Božja.

Slično: Potvrda je milost i jakost Duha Svetoga za snažan kršćanski život. Sveta Pričest je presveto Isusovo Tijelo pod prilikama kruha i vina, za hranu našim dušama. Ispovijed je oprostjenje grijeha snagom Isusove krvi i našega priznanja i kajanja za grijeh.

Bolesničko pomazanje je Isusova okrepa duše i tijela teškim bolesnicima.

Svećenički red jest milost i vlast Isusova predana ljudima da nastave njegovu zadaću spasenja.

Zenidba je Isusova milost i vlast zaručnicima za sretan obiteljski život.

3. Definicija Crkve: Prijašnja: »Crkva su svi kršćani, koji priznaju za vrhovnog vidljivog poglavara Sv. Oca Papu.«

Izmjenjena: Crkva jesu svi kršćani, svećenici i biskupi na čelu sa Sv. Ocem združeni u Kristu (pod vodstvom Duha Svetoga).

Uz ove izmjenjene definicije treba staviti i prijašnje sa kratkim tumačenjima simbola, kao materije i forme sakramenata.

4. Tajna Presvetog Trojstva:

O najvećoj tajni naše sv. vjere, presv. Trojstvu — koliko je meni poznato — u većini katekizama, i ako je to temeljna istina i misterij naše sv. vjere, nije o njoj dosta rečeno niti je koliko toliko osvijetljena i rastumačena. Zar je dosta samo reći: »Bog je jedan u biću i naravi a troj u osobama!« Ili: »Jedan je Bog, a u Bogu su tri osobe (Otac, Sin i Duh Sveti).

Kad ispitujemo zaručnike i kumove, uvjerit ćemo se, ako otvoreno i iskreno govorimo, bez prikrivanja i uljepšavanja, da je za većinu njih to više »tabu« teška i apstraktna formulacija, a manje najveći, najsvetiji, ali i dragi misterij i temeljna istina naše svete vjere. Malo gdje smo na primjer našli malo jasnije, konkretnije i bliže tumačenje: Što je narav? A ipak to je tumačenje ovdje potrebno, da bi potpomogli vjeru naših vjernika: per visibilia ad invisibilia, per levia ad gravia... Sam se Bog u Sv. Pismu tako približava čovjeku. Evo kako jedan župnik izlaže tajnu Presv. Trojstva zaručnicima i kumovima, a od zgone do zgone puku i školskoj djeci: »Narav je ono po čemu je jedna stvar i biće ono, što jest, ono što je u stvari i biću glavno: radi čega je jedno biće ovo, a ne drugo. Narav nežive prirode, zemlje i kamena je, da je sastavljena od atoma, djelića a ne života; narav trave i drveća je viša, jer ima život: raste, množi se, donosi plodove; narav životinje je još viša, jer osim što ima život, još ima osjetila: osjeća, vidi, čuje ima nižu spoznaju, instikt. A narav je čovjeka od vidljivih bića najveća, jer osim osjetila ima dušu. Narav je anđela još veća, jer nema tijela kao čovjek, ali ima jaču dušu od čovjeka: brži je, jači je, pametniji nego čovjek.

Narav Božja je najveća, najjača, najsvetija: Bog ima neizmjereno veliki razum i volju: zato je sveznajući, svemogući, svet i vječan... U trima božanskim osobama nijesu tri razuma i tri volje, nego samo jedan isti razum i jedna ista volja: i u Ocu i u Sinu i u Duhu Svetomu. A jer je božanska narav neizmjerena, za to ne može biti u jednoj osobi, nego je obuhvataju i jednako sadržavaju sve tri božanske osobe: Otac i Sin i Duh Sveti. To znači u trima božanskim osobama je jedna narav«.

Nekada protumači i odnos triju božanskih osoba međusobno ovako: »BOG spoznaje potpuno sebe. Njegova spoznaja nije kao naša, prolazna i ograničena nego trajna i neizmjerena kao On sam: zato je ta spoznaja druga Osoba, SIN Božji, koji izlazi od Oca i kojega Otac duhovno rađa. Jer Otac — prva Osoba vidi u Sinu drugoj

Osobi svoju potpunu sliku: a tako isto i Sin u Ocu svoju potpunu sliku: zato se oni uzajamno — međusobno ljube i ta je ljubav Duh Sveti treća Božanska Osoba, koji jednako izlazi od Oca i Sina...» Zatim spomene 3—4 prirodne slike: 1 čovjek u tri ogledala, voda, vatra, sunce... Naravski dodaje: »To je najveća istina i najveća tajna naše svete vjere, koju mi sada možemo samo malo razumjeti, a kad dodemo u nebo, onda ćemo puno bolje«.

Držim, da je ovakovo, slično ili još bolje tumačenje nužno radi čvrstoće vjere, razumnosti vjerovanja, većega poštovanja i ljubavi prema presv. Trojstvu...

Eto nekoliko primjera, da se vidi kakav bi po prilici imao biti karakter nekih izmjena, adaptacija i tumačenja u novom priručniku I dio — katekizamski dio.

b) Molitvenik

Na početku opći obrasci molitava po najnovijoj odredbi našeg Episkopata. Zatim jutarnja molitva. U tom ne zaboraviti: čin vjere, klanjanja, ufanja, ljubavi i posveta svoga dana i djela Bogu. Prikazanje i nakana: svoje molitve, vrijeme, rad i žrtve sjediniti s molitvama, radom i žrtvom Isusovom, Gospinim i Svih Svetih u zajednici Svete Crkve, a osobito sa Isusovom žrtvom na križu i sv. misama: da Boga hvalimo, slavimo i da mu zahvaljujemo, da nam oprosti, za pokoru grijeha, da pomogne i blagoslovi: nas, naše obitelji, našu župu, naš narod, sv. Crkvu i čitav svijet!

Večernja molitva. Tu bolje, konkretno psihološki formulirati nesavršeno i savršeno pokajanje.

Sveta misa: sudjelovanje, odgovori, hrvatski dio sv. mise: nekoliko pregnantnih, jasnih, liturgično-pučkih misnih pjesama.

Sveta ispovijed i sveta pričest: priprava, primanje, zahvala! Apsolutno je nužno pripravi i zahvalu za sv. pričest preurediti, jer su većinom dosadašnji obrasci predugi, apstraktni ili mršavi, negdje malo djetinjasti i psihološki malo pobudni. Npr. evo jedne kombinacije: Neke samo kraće i jasnije dijelove uzeti iz sv. Tome, sv. Augustina, sv. Bonaventure, nešto iz jednog ili drugog molitvenika, npr.: iz prije navedenog »Oče naš str. 46—50. I na koncu konstruirati, bolje liturgijski, opće crkveno nadopuniti nešto, i sve to stopiti u jednu cjelinu, psihološko-pedagošku, pastoralno, konstruktivnu i efektanu.

Litanije: Lauretanske, Srca Isusova, Imena Isusova, Sv. Josipa, Svih Svetih. Nekoliko pjesama, put križa...

N. B. Na kraju bi se mogao tehnički improvizirati na koricama kao džep, u koji bi se moglo umetnuti kao prilog posebne specifičnosti pojedinih biskupija, kao npr.: božićna pjesma: »U se vrime godišta« ili »Gospin plač« itd.

Na koncu nužno je odgovoriti na neke možebitne prigovore:

Prvi: Ta imamo i previše tih molitvenika i katekizama, šta nam opet ovaj dosaduje s nekim novim?

Odgovor: Da, prijatelju, imamo hvala Bogu, dosta tih molitvenika i katekizama, — a 90% Tvojih odraslih muških vjernika, kojim se od njih služe. Eto baš za tu masu potreban je jedan priručnik u kojem mogu imati kratko i jasno sve ono što im je potrebno za njihov vjerski život glede pameti, volje srca i osjećaja.

Također takav zorni i sumarni priručnik bio bi kao priprava i prva skalina za veće i specijalizirane molitvenike i katekizme.

Tvoj vjernik bio on seljak, radnik, zanatlija, službenik, pa i drugi, ne može i neće skočiti odjednom sa zemlje na treću skalinu, nego treba ići postepeno najprije na prvu, onda na drugu, a tek onda na treću.

Zato mi je savjetovao jedan naš poñajodličniji svećenik - publicista, kada sam mu ovaj sastavak predao na uvid, da mi kaže svoje mišljenje: »Trebaju njima, tj. većini odraslih vjernika, dati nešto u ruke!« Pa mi je još lani rekao, da članak predam redakciji »Službe Božje« u Makarskoj.

Također jedan vrlo revni biskup, izvan područja ove crkvene pokrajine, odgovorio mi je, — pošto je pročitao ovaj elaborat: »Šteta što Vaš sastavak nije pročitao iza referata Msg. Pavića (početkom 1965 g.) u Zagrebu. Vrlo je efektan i uvijek aktuelan.

Drugi prigovor: Bit će filozofa i teologa, koji će prigovoriti nekim definicijama i tumačenjima: ovo nije dobro, ovo fali itd. Odgovor: Ove definicije i tumačenja nisu konačna. Ovo nije kalup, nego jedna elastična varijanta. — Neki svećenici su prije tiska pročitali ovaj sastavak, pa su uglavnom odobrili sam prijedlog tj. potrebu navedenog priručnika, a dvojica do njih upravo su oduševljeno pozdravili čitavu stvar.

Potpisani župnik najljepše moli braću svećenike, da pošalju, čim prije, svoje opaske, prijedloge, želje i eventualne korekcije na predloženi nacrt zamišljenog priručnika.

Don CVITAN RADISIĆ
župnik

KUDA ĆEMO S PRETICCIMA? (Mali mecenizam svećeničkih idealista)

Moramo biti objektivni. Poprijeko mi svećenici ne spadamo među oskudne. Ni u našim krajevima. »Dominus vobiscum ne prosi!«, govorili su u Zagorju. I pravo su govorili.

Ni pred rat nijesmo patili. Nijesmo bili ni gladni, ni goli i bosi. Gospodin uvijek drži svoje obećanje: »Kad sam vas poslao bez kese i bez torbe i bez obuće, je li vam išta nedostajalo?« (Luk. 22, 35.).

Danas, poslije rata, ako ćemo pravo govoriti, još manje patimo: svejedno, što nitko od nas nema više ni plaće ni »svećeničkog dodatka«. Ima Božji dodatak. Dodatak Providnosti. Puk lakše dolazi do zarade, bolje živi, manje štedi, — ekonomske ga prilike na to ne stimuliraju, — pa i nama lakše daje. I s više volje daje. Manje je propisa, utjerivanja, »teftera«, pa je odmah više ljubavi. U vjernicima je kao nikada dosele jak osjećaj odgovornosti za Crkvu i solidarnosti s njom.

Zapravo se danas nitko više od svećenika ni ne tuži, da »nema«. »Kukanja« kao da je nestalo, kad je nestalo »bira«. Ili su nas prilike učinile ponosnijima i idealnijima.